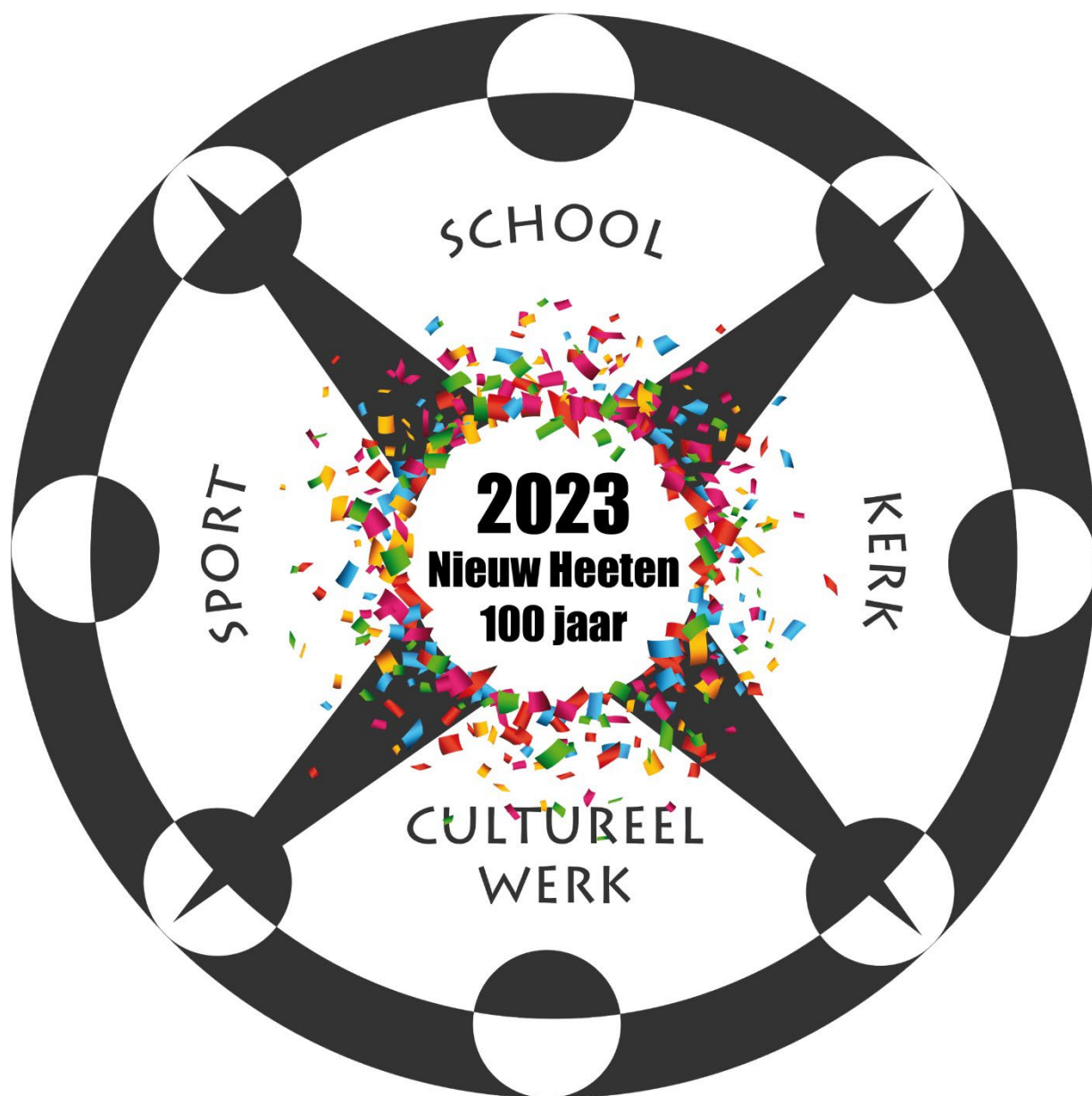

DE DORPSKRANT

TWEEWEKELIJKS NIEUWSBLAD
VAN, VOOR EN DOOR
NIEUW HEETEN

JAARGANG 45

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was....

Tonnie van der Sligte

In 2014 sloot de bibliotheek voorgoed haar deuren. Een voorziening waar schoolhoofd Droste zich in de jaren zeventig het vuur voor uit zijn sloffen heeft gelopen. Op 8 februari 1972 werd het gebouw officieel geopend tegelijk met het Timmermanshuis aan de Timmermansstraat.

Bijna 23 jaar heb ik daar met heel veel plezier gewerkt. Nu ik in datzelfde gebouw een fantastische woonruimte heb gevonden, komen mooie herinneringen boven. Heb een heleboel krantenknipsels nageplozen en dan zie ik dat het gebouw een brede functie had. Boeken lenen stond natuurlijk voorop, maar een deel van het sociale leven in het dorp speelde zich daar ook af. Verliefde stelletjes zochten er een plekje tussen de boekenkasten.... De jeugd streek er neer om even bij te kletsen. Tal van activiteiten met thematentoonstellingen vonden er plaats, vooral tijdens de Kinderboekenweek. De intentie was natuurlijk het lezen promoten. Schrijvers vertelden over hun boeken, leerkrachten kwamen met de hele klas. Regelmatig las ik voor aan peuters en kleuters: 'Rupsje nooitgenoeg' of het altijd weer favoriete boek 'Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft'.

Nooit vergeet ik het jaar dat we 25 jaar bestonden. Het hele jaar (1997) was er elke maand een activiteit in samenwerking met de werkgroep '25 jaar bibliotheek'. Een hoop werk, maar het enthousiasme was groot. Thema's als reizen, tuinieren, verzamelen en boekverkoop kwamen voorbij. Heel bijzonder vond ik de avond voor de jeugd van Joclunie. DJ Desagrator, destijds bekend van 'Kabaal op vrijdag' in Haarle draaide hardcore muziek. De jongeren stroomden massaal toe. Ze mochten ook allerlei instrumenten uitproberen en in de straat gaf dat een kakafonie aan geluiden. Heel trots waren we dat op de slotmanifestatie met een ontbijtbuffet, dichter Driek van Wissen onze gast was. Hadden we toch mooi in het kleine dorp Nieuw Heeten de latere eerste (!) Dichter des Vaderlands in huis gehaald.

Tijdens de Kinderboekenweken was niets te gek. Thema Dieren: kwamen de kinderen met veel levende have aanzetten waaronder zelfs een pony. Thema boeven: Stond er een boevenwagen voor de deur. Piraten: konden kinderen een vlot in elkaar knopen.

Eindeloos veel herinneringen. Soms bizar. Een invalster uit Rijssen trok voor mijn verbaasde ogen een boek doormidden omdat er een seksueel getinte paragraaf in stond. Ik was met stomheid geslagen en zo perplex dat ik helemaal niet gereageerd heb.

Na mijn afscheid in 2004 ging ik regelmatig met mijn kleinzoon uit Deventer op de oppasdag naar de bieb. Daar genoot hij erg van.

Hoewel ik hier met veel plezier woon, vind ik het nog steeds een enorm gemis dat door allerlei bezuinigingen er geen bibliotheek(gebouw) meer in het dorp is.

In aanloop naar de festiviteiten tgv het 100 jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Vorige keer stond de bibliotheek centraal. Dit keer het **bouwbedrijf Rozenkamp**. Door *Tonnie van der Sligte*.

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was....

“Herman wil ie het bedrijf niet kop’n?” vroeg Andries ten Den aan zijn werknemer Herman Rozenkamp in 1938. Ten Den was toe aan iets groters (eerst in Deventer, later in Canada) en zodoende kon de 24 jarige Haarlenaar Rozenkamp het aannemersbedrijf in Nieuw Heeten overnemen, financieel geholpen door zijn vader. Het was crisistijd en het begin was verre van makkelijk. In het dorp en buitengebied zijn veel huizen, hooibergen en schuren door bouwbedrijf Rozenkamp gebouwd of verbouwd. Naar schatting zeker meer dan 100 huizen. Maar Rozenkamp deed in de beginperiode meer dan alleen huizen en schuren bouwen....

Ik zit aan tafel met dochter Ans en zoon André en verspreid over de tafel en vloer liggen veel tastbare herinneringen. Brieven, rekeningen, overeenkomsten, boekjes en zelfs materialen. Zorgvuldig bewaard. Zoals een mechanische rekenmachine van het merk Maximator. Nooit door hun vader gebruikt, maar de moeite waard om het nu eens uit te proberen...

Ze vertellen graag over hoe het was bij hen thuis en de werkzaamheden van hun ouders aan de Ambachtsstraat, die er mede voor zorgden dat het dorp groeide. Veel jeugdherinneringen.

Achter het huis de korenvelden van boer Bromhaar waar hun vader later allemaal huizen gebouwd heeft. De Ambachtsstraat (NwH50) was in die tijd één en al bedrijvigheid. Schilders, benzinepomp, taxibedrijf, slachterij, boerenbedrijf, hoefsmid, installatiebedrijf, postkantoor, bank, bakkerij/winkel, café, manufacturenwinkel.

Het echtpaar Rozenkamp had vier kinderen. De huiskamer had een multifunctionele functie. Het was afwisselend of tegelijkertijd kantoor, eetkamer, naaikamer en ontvangstkamer voor vertegenwoordigers en klanten. Daar zwaaide moeder Dien de scepter. Ze beantwoordde de telefoon, was een kei in het verbinden van wondjes van de werknemers en verlichtte het wachten van de vertegenwoordigers met het luisteren naar hun grapjes, waar ze smakelijk om kon lachen.

De kinderen hadden het naar hun zin in en rond de werkplaats waar stapels hout aangevoerd werd, die met de hand gelost moest worden en waar de zaagmachine voortdurend een doordringend geluid maakte. Met afvalhout mochten ze knutselen. Ans: ik timmerde een stoeltje in elkaar voor mijn pop op mijn fiets. André deed zijn best om een houten wiel in elkaar te knutselen, daarbij geholpen door één van de favoriete werknemers Jan Klein Douwel. Maar er was ook een karweitje dat ze minder leuk vonden: rekeningen rondbrengen. “Verschrikkelijk vond ik dat,” vertelt Ans. “Vooral bij boerderijen. Onderweg dacht ik steeds waar loopt de hond en waar is de voordeur. Niet altijd konden de klanten de rekening direct betalen dan zei mijn vader ‘betaal maar als je het er naar hebt’.”

In hun herinnering was pa Rozenkamp altijd druk, ook in het weekend. Hun moeder vond het al een uitje als ze op zaterdag naar de winkel van Muckelmann ging. "Vond ik leuk om mee te gaan," vertelt Ans. Even rondsnuffelen, stofjes kopen waar ze dan weer van alles van naaide. Ze waren erg gebonden, maar in de bouwvakvakantie gingen ze ook wel een weekje weg.

In de beginperiode timmerde Rozenkamp ook doodskisten. Een karwei met een sociaal verhaal dat bij Ans en André veel indruk heeft gemaakt. De kist werd op maat gemaakt. Hun moeder zorgde dat alle kieren goed dicht zaten. Dat deed ze met gestold vet, daarna werd de kist bekleed en persoonlijk door hun vader naar het sterfhuis gebracht. Hij stak zich daarvoor in een zwart pak. Daar hielp hij samen met zuster Veenhuis (bij de ouderen bekend als de wijkverpleegster van het dorp) met het lijk kisten (in de kist leggen). Op de dag van de begrafenis kwam Rozenkamp om de kist af te sluiten en bad hij samen met de familie voor de zielenrust van de overledene. Steeds weer een emotioneel gebeuren. Zeker wanneer het om het overlijden van een kind ging.

Het meeste impact op het leven van hun ouders, maar ook op hen is het overlijden van zoon en broer Jan op 18 jarige leeftijd. 23 Oktober 1967 kreeg hij een dodelijk auto-ongeluk op de Schoonhetenseweg. Het bedrijf werd in 1978 overgenomen door André.

In aanloop naar de festiviteiten tgv het 100 jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Dit keer staat de bakkerij/banketwinkel **Vree Egberts** centraal. Door *Tonnie van der Sligte*.

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was (en is)...

Van heinde en ver komen ze ervoor naar Nieuw Heeten: voor de **slagroomtaarten** van Vree Egberts. Ergens in de jaren tachtig las ik in een column van journalist Broos Seeman dat hij voor deze taarten speciaal een stuk omreed om in het weekend te kunnen genieten van deze lekkernij. Ook mijn man haalde op zijn verjaardag altijd de slagroomtaart van Vree Egberts. Vast pandoer. En niet vergeten: de Hazelino's. Verbazingwekkend vindt Wout dat. En natuurlijk is hij er blij mee. Wout is de derde generatie van bakkerij Vree Egberts, die tegelijk met het dorp 100 jaar bestaat. Opa Herman begon met de zaak op 5 september 1922. Hij liet zich officieel inschrijven op 1 januari 1923. Inmiddels werd er volop gebouwd aan de kerk en school en ontstond zo Nieuw Heeten.

In de oorspronkelijke keuken (tussen de bakkerij en winkel) vertellen Wout en zijn vrouw Dianne over de familiegeschiedenis. (Vree Egberts kent veel familietakken. Ik volg de lijn opa Herman, vader Henk en Wout). Ze duikelen een krantenartikel op waarin staat dat de zaak van opa Herman (Vagevuurs Harm), 'In de meest elementaire levensbehoeften van de bewoners moest voorzien. Naast bakkers- en kruidenierszaak werd begonnen met een café en meelhandel. Zijn vrouw Grade (van Meijer uit de Hoonhorst) met wie hij trouwde in 1925, bleek het zuivere type zakenvrouw, behulpzaam, adviserend en goed verkopend! Zo wordt ze ook door de oudere bewoners in het dorp herinnerd.

Ook herinneren deze mensen zich vast nog wel het boodschappenboekje. Daarin werden alle boodschappen genoteerd en een maal per week afgerekend, door de boeren veelal op zondag. Ze kwamen met de brik (koets) naar de kerk en stalden paard en wagen bij o.a. Vree Egberts. Na het kerkbezoek stroomde de keuken en het café vol. In de keuken de vrouwen vaak nog met een knipmuts op, gingen aan de koffie of een advocaatje en de mannen in het café aan de jenever of een citroentje. Dan was het de zoete inval en moesten de kinderen en personeel bijspringen. Een vrolijke boel moet dat geweest zijn, getuige de verhalen.

Maar het was ook aanpoten. Wout weet nog dat tegen de kerst alle tantes kwamen om te helpen. In de bakkerij waren brood en koekjes in het begin de hoofdzaak. Heel veel koekjes en alle gebroken exemplaren vonden gretig hun weg naar nooit verzadigde monden.

Eind jaren vijftig werden bakkerij/winkel en café/zaal gesplitst. Herman junior ging verder als bakker en Jan werd kroegbaas. Om gezondheidsredenen moest Herman stoppen en kwam de bakkerij/winkel in handen van zijn broer Henk, de vader van Wout. Herman Vree Egberts senior woonde in het parochiehuis aan de Zwarteweg, maar was nog elke dag aanwezig in 'zijn' zaak.

Op enig moment (jaartal?) werd het volle winkeltje van Grade een zelfbedieningszaak, een Centra winkel, later werd dat Troefmarkt. Ernaast stond een Vege winkel. Tot midden jaren tachtig waren er twee supermarkten in dit kerkdorp. De vrouw van Henk, Riet, zwaaide een tijd lang de scepter in de winkel. In 2010 sloten Wout en Dianne de supermarkt en werd alleen de bakkerij en banketbakkerswinkel hun bron van inkomsten. De silo voor de opslag van onder andere veevoer en meel is al jaren niet meer in gebruik. De discussie in het dorp of dit industrieel erfgoed is of gewoon een lelijk gebouw is bij hen geen issue.

"We hebben een hek geplaatst, zodat het afgesloten staat. Afbreken kost een kapitaal."

Het bakkersvak zit duidelijk in de genen. "Je raakt ermee besmet, het is mijn grote passie," vertelt Wout. Brood bakken vindt hij nog altijd het mooiste om te doen. "Dat leeft, is elke dag anders. Ik heb nog een boek vol oude recepten van mijn opa en daar haal ik nog steeds ideeën uit, maar niet alle ingrediënten zijn nog verkrijgbaar." Persoonlijk ben ik dol op het toendra brood. Speculaas maakt hij nog altijd precies hetzelfde als zijn vader en dat leverde hem de nominatie 'beste speculaasbakker van Overijssel' op.

Wout was van kidsbeen af al te vinden in de bakkerij. Toen zijn vader in 2003 overleed, werd hij eigenaar en hij trouwde in 2008 met Dianne Zenderink. Samen zetten ze de schouders er onder. Dianne zegde haar baan op als facilitair manager: "We vullen elkaar aan. Het is een levensstijl geworden. Effe niks doen is er niet bij."

100 Jaar volmaken was een doel, maar ze gaan door. Wordt het jubileum nog gevierd? "We zijn nog met ideeën aan het stoeien," willen ze wel kwijt.

In aanloop naar de festiviteiten tgv het 100 jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Dit keer staat Garage/Taxibedrijf/ Motorhuis Herder centraal... Door Tonnie van der Sligte.

HIER IN NIEUW HEETEN

Wie weet nog hoe het was...?

Helemaal niets doet nog denken aan 'HERDER'S MOTORHUIS' wanneer je door de Ambachtsstraat loopt. Op de plek waar Herman Herder zijn woonhuis/werkplaats had, staat nu het huis van Mirjam en Wijnand Pijnappel. Op die plek bouwde Herder, geboren in de Helhuizen, zijn woning in 1929. Een man met daadkracht. Hij pakte alles aan wat op zijn pad kwam om de kost te verdienen. Hij was vrachtrijder, reed met een T-ford als taxichauffeur, repareerde fietsen, auto's en motoren, had een benzinepomp. De spaarcenten van de inwoners had hij onder zijn hoede als tweede kassier van de Boerenleenbank en hij

bespeelde het orgel tijdens de erediensten in de kerk. Daarvoor kreeg hij op 24 maart 1958 de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice. Breed georiënteerd, veelzijdig dus.

Dat daar talentvolle mensen woonden met bijzondere kwaliteiten is enigszins in de vergetelheid geraakt.

Dochter Miene Oosterlaar-Herder, 99 jaar, weet er nog wel iets over te vertellen. Ze verblijft op de Stevenskamp en met wat hints van mij komen verhalen los. Haar woordkeuze vind ik soms verrassend: zoals gestadig en garandeer je. "Mijn vader pakte gauw wat aan, hij was 'onbeleerd', maar deed het allemaal." Ze werkte zelf in de kraamzorg in Deventer en omgeving. "Daar moest je ook toen wel degelijk voor leren, dat kon niet zomaar. Het was leuk werk, want je verzorgde gezonde vrouwen." Ze trouwde met Jan Oosterlaar uit Raalte in de kerk van Nieuw Heeten en ze gingen bij haar ouders wonen. Als vrachtwagenchauffeur toerde Jan het hele land door. Ze kregen twee zonen Henny en Timo.

Als kind had Miene een fascinatie voor de zwarte bakelieten telefoon aan de muur. "Ik wilde altijd meeluisteren." Aan de lagere school heeft ze mooie herinneringen. Ze noemt het hoofd: meester de Beer. "Riepen we: 'de beer is los'. Werd ie toch kwaad!" Ze vertelt haar wederwaardigheden met glimmende oogjes. Haar moeder was er een van Kemper uit Haarle. Ze heeft een broer Anton (overleden) en een zus Annie, die ook op de Stevenskamp woont.

HERDER'S MOTORHUIS stond op het raam van de werkplaats. Zoals gezegd was Herman Herder een duizendpoot met grote interesse voor motoren, maar zoon Anton was hem in vele opzichten de baas als het ging om het bedenken van technische snuffjes. "In de volksmond heb ik de naam gekregen van uitvinder, maar het is meer een hobby van mij", vertelde hij mij toen ik hem in 1990 interviewde voor de rubriek 'Op de achtergrond' in het Overijssels Dagblad. Inderdaad hing zijn prestaties niet aan de grote klok, maar hij leverde ideeën aan de PTT, de autogiganten BMW en Ferrari en tractorfabriek Ferguson. Hij had daarvan enkele certificaten aan de muur hangen. Rijk werd hij er echter niet van. Anderen gingen met zijn uitvindingen aan de haal. "Ik wist de weg niet om mijn uitvindingen aan de man te brengen." Maar waardering kreeg hij wel. Bij het Specialistisch Innovatie Centrum voor Uitvindingen werd hij aangenomen als lid. Trots natuurlijk, want zo'n lidmaatschap krijg je niet zo maar. Zijn grootste liefde waren motoren en motorfietsen. "Met mijn kameraden op zo'n Indian-motor over Gods wegen rijden, daar was ik helemaal bezeten van."

Anton Herder werd gezien als een kluzenaar. Hij had weinig contact met zijn plaatsgenoten. Zijn brein was altijd aan het werk. Zijn kamer lag bezaaid met papieren en technische tekeningen. Kijkend over de grenzen van zijn dorp bleek dat kluzenaarsleven nog wel mee te vallen. Hij had aansluiting met gerenommeerde bedrijven, zoals boven beschreven.

Saillant detail: Hij werkte mee aan het satirische programma van de KRO 'Ook dat nog' in 1989. In het kader 'houdt de straat vrij van hondenpoep' werd het Innovatiecentrum gevraagd een aantal uitvindingen te presenteren. Herder werd ook gevraagd en kwam met een originele, maar tegelijkertijd komische oplossing: Een pan onder de staart van de hond moest het uitwerpsel opvangen..... Een beetje gekkigheid was hem ook niet vreemd.

Zijn alle attributen van Anton Herder verloren gegaan bij het afbreken van het huis en de werkplaats vraag ik mij af. Enkele kleinoden zijn in elk geval bewaard gebleven, vertelt René Herder. Dat is een zelf ontworpen en vervaardigd fietsplaatje (zie foto).

Een fraai exemplaar met in het midden een herdershond. En er rijdt momenteel nog een jonge vrouw uit Nieuw Heeten rond met dit plaatje op haar fiets....Een leuk zoekplaatje!

In aanloop naar de festiviteiten tgv het 100 jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Door Tonnie van der Sligte

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was...

Loop je over een begraafplaats dan ben je op een plek waar een stukje (familie)geschiedenis te vinden is. Ook op de begraafplaats van de Sint Josephkerk vind je die. Maar er zijn ook vragen. Waarom zijn er hier allemaal dezelfde kruizen en later ook dezelfde grafzerken geplaatst? Dat is op andere kerkhoven bijna nooit het geval. En welk verhaal schuilt er achter het gedenkteken met de tekst: **'Gedenkteken voor alle kinderen die hier begraven zijn, zo ver weg, maar toch ook zo dichtbij...'**?

In het begin werden er nauwelijks kruizen geplaatst op een graf. Dat had waarschijnlijk te maken met armoede die er in deze streek heerste. In 1927 schreef pastoor Scholtens daarover in zijn dagboek: 'Het was te voorzien dat op ons Kerkhof weinig kruizen en gedenkstenen zouden worden geplaatst; daarom stelde de pastoor den menschen voor een eenvoudig ijzeren kruis te plaatsen op de graven, alle gelijk. Het voorstel viel in goede aarde. Ieder graf kreeg sindsdien een kruis'. Er werd ook afgesproken om elk jaar met Allerzielen (2 november) een collectebusje in de kerk te plaatsen en met de opbrengst het onderhoud van de kruizen te bekostigen. 'Zou dit aan de familie overgelaten worden, dan was te vreezen, dat er weinig van terecht zou komen,' aldus de pastoor.

Een groep vrijwilligers is nog elke dinsdagmorgen in de weer om het kerkhof netjes te houden. De grafzerken worden al lange tijd door de familieleden zelf onderhouden. Het bestuur van de parochie is nooit afgeweken van het principe om op elk graf dezelfde gedenksteen te plaatsen, al is het model wel een aantal keren aangepast. Het idee dat wanneer je gestorven bent, je voor God allemaal hetzelfde bent en er geen rang en stand geldt, is altijd in ere gehouden. Toch vind je in de beginjaren enkele kruizen met extra 'vleugeltjes'. Heb niet kunnen achterhalen waarom dat is. Was er misschien toch sprake van klassenverschil? De begraafplaats blijft in gebruik, ook na de sluiting van de kerk.

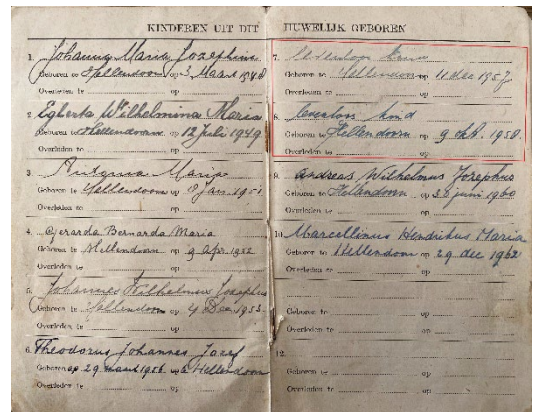
Dan de betekenis van het monumentje met de tekst over de kinderen die **'hier'** begraven zijn (zie tekst bovenaan). Daarover kwam ik kort geleden in gesprek met Jan Jansen, die met zijn ouders, broers en zussen aan de Vagevuursweg heeft gewoond. Ik ontmoette hem hier op het kerkhof.

Hij vertelde dat in hun gezin twee kinderen levenloos geboren zijn en buiten het kerkhof (achter de haag) begraven zijn. Levenloos geboren kinderen konden niet meer gedoopt worden en mochten daarom niet in gewijde grond begraven worden. Volgens de kerk waren deze kindjes belast met de erfzonde en de poort van de hemel ging alleen open voor diegenen die het doopsel hadden ontvangen. Zeker tot eind jaren zestig, maar misschien ook nog wel daarna, was dit nog gebruikelijk. Langzaam kwam bij de kerk het besef dat dit een harteloze houding is. Ter rehabilitatie werd in november 2002 hier op het kerkhof dit herdenkingsteken geplaatst. Het is onbekend om hoeveel kinderen het gaat.

Er werd destijds nauwelijks over dit ingrijpend gebeuren gesproken, maar de pijn en verdriet is bij velen nog steeds voelbaar. Bertha Jansen kon er niet toe komen om bij de herdenkingsdienst aanwezig te zijn. Hoewel ze tot haar laatste dag 6 maart 2013 trouw aan de kerk is gebleven heeft ze zich nooit kunnen verenigen met de manier waarop de KERK hiermee om is gegaan.

Bij Jansen werd op 11 december 1957 een voldragen levenloos jongetje geboren en op 9 oktober 1958 een jongetje van circa 7 maanden, eveneens levenloos. Annie (zus van Jan Jansen) vertelde hem het volgende verhaal:

‘Ik was in 1957 negen jaar en ma vertelde mij dat ze geen leven meer voelde en de dokter had dat bevestigd. Op 11 december werd ik laat op de avond opgehaald door Dine Alferink (Malks). Het kindje was geboren en of ik wilde komen kijken. Het kindje lag in een doos. Een poppengezichtje met een mutsje van watten en volgens mij ook het lijfje, maar dat kan ook een truitje geweest zijn. Dorus, mijn vader, timmerde een kistje en het kindje werd in het ‘kokhuussie’ (schuur) gezet. Daar hebben mijn zusjes en ik het gave gezichtje nog gezien. Daarna niet meer. Later heb ik gehoord dat het kistje nog een paar dagen onder het bed van mijn ouders heeft gestaan, Na enkele dagen is het kistje door de naaste buurman op de rechterschouder genomen en liep hij er, voetstappen in de sneeuw achterlatend, alleen mee weg. Pa en ma spraken er in het begin nooit meer over. Van de geboorte van het tweede levenloze kind heb ik niets meegekregen. Zag ik een paar jaar later in het trouwboekje”.

Jaap Robben schreef in 2009 een aangrijpend gedicht ter nagedachtenis aan gestorven ongedoopte kinderen die geen officiële begrafenis hebben gehad:

Schemerleven

*Je bleef te kort
om te kunnen voelen
hoe warm wangen zijn.*

*Hoe verlangen soms
naar een glas water smaakt.*

Wat er na winter komt.

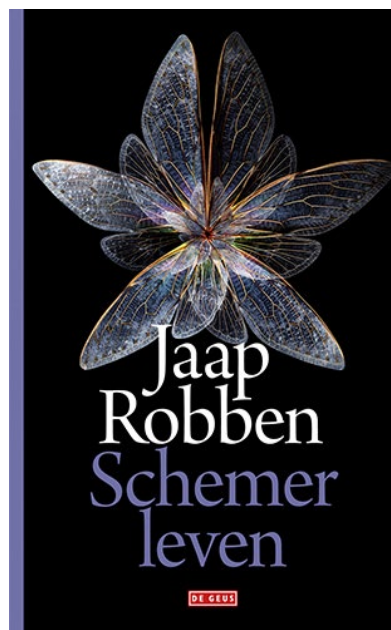
*Dat een afgeknipte tak
in een vaas blijft bloeien
alsof hij zijn boom niet mist.*

*Enkel de zon
geen schaduw heeft.*

Hoe koeien doen.

*Dat het leven was
wat door jouw wimpers
schemerde.*

*En hoe traag daarna
elk uur weer
de grote wijzer
tegen de kleine kruipt.*

Jaap zelf over Schemerleven:

“Deze roman komt voort uit een gedicht dat ik ooit schreef voor overleden, ongedoopte kinderen die tussen 1950 en 1980 werden weggenomen bij de bevalling en stiekem begraven moesten worden, naamloos in ongewijde grond. Dat gedicht werd op een bankje geplaatst bij een monument in Nijmegen. Bij de onthulling kwamen er tientallen vrouwen die dit hadden meegemaakt en er nog nooit over hadden gesproken, zelfs niet met hun eigen man, ook niet als het hun gezamenlijk kindje was.”

In aanloop naar de festiviteiten t.g.v. het 100-jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Door *Tonnie van der Slighte*

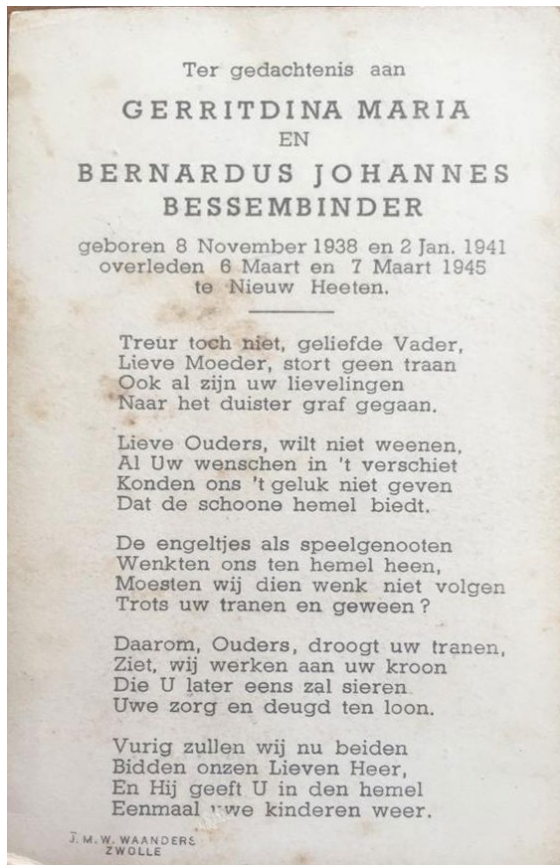
HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was...

Op 9 april 1945 werd Nieuw Heeten bevrijd van de bezetting door de Duitsers. De 2e Canadese Infanterie Divisie en met name The Royal Regiment of Canada kwam vanaf de Helhuizen het dorp binnen. Dat ging echter niet zonder slag of stoot. Daarbij is nog hevig gevochten, want er lagen veel Duitsers ingekwartierd in diverse huizen en boerderijen en in de school. In de pastorie hadden de Duitsers een hospitaal ingericht. Urenlang reden op maandag 9 april colonnes Canadese tanks door het dorp Nieuw Heeten. Maar voordat er echt feest gevierd kon worden moest bij veel boeren have en goed gered worden. Althans wat er nog van over was, want veel boerderijen waren in brand gestoken door de Duitsers, maar ook door de Canadezen. Door de bezetters om achter de rook te kunnen vluchten. Door de geallieerden veelal doelbewust in verwachting dat er ergens in de boerderij Duitsers verstopt zaten of om een vrij zicht op het schootsveld te krijgen. Het was een nachtmerrie voor de bewoners van deze boerderijen. Met het zicht op de bevrijding vielen tot grote ontsteltenis ook enkele slachtoffers bij de familie Boode en Marsman. De geallieerden dachten op vluchtende Duitsers te schieten. Voor deze nabestaanden en burens was de vrijheid omhuld met een dikke zwarte rouwrand. Hieronder de angstige belevenissen van de families: Herman Marissink en Hein en Dorus Bessembinder. Hun boerderijen lagen aan weerszijde van het dorp in de vuurlinie. Waar nu het Marissinkhof is en volop gebouwd wordt, stond tot voor kort de boerderij van de familie Marissink aan de Scholtensstraat. Hein Marissink, tijdens de bevrijding 20 jaar, heeft mij ooit verteld hoe hij de laatste dagen van de oorlog heeft beleefd. Een verkorte versie:

Begin april werden de Duitsers, die bij hen ingekwartierd waren steeds onrustiger. Hein: “Op maandagmorgen 9 april tegen acht uur vielen jonge Duitse soldaten ter plekke neer van vermoeidheid en vanuit Holten bulderden de kanonnen van de Canadezen. De soldaten spoorden ons aan het vee uit de stal te halen. We hadden een kant van de stal leeg toen er van beide kanten hevig gevochten werd. We moesten als de bliksem de schuilkelder in.” Maar ook daar waren ze niet veilig. De schuur was in brand gestoken en het gezin moest snel de schuilkelder uit en het huis verlaten. Ze zijn naar een aantal nabijgelegen huizen gevluht. “Toen ik omkeek, kwamen de vlammen al uit de dakkapel van ons huis. De situatie was heel gevaarlijk. We wisten niet wie er nog leefden”. Om drie uur durfden ze voorzichtig naar buiten te gaan. De boerderij lag in as en alle beesten waren verbrand, sommige doodgeschoten. De Canadezen trokken verder richting Heeten en de Duitsers trokken zich verder terug.

De families Dorus Bessembinder en Hein Bessembinder aan de Cellenweg waren ook zwaar getroffen. De Duitsers hadden een kanon verstopt in de hooiberg bij Dorus en maakten een gat in de kap waar de loop doorheen stak. Maar de geallieerden ontdekten ze al vrij snel en de beschieting begon. Ook hier moesten de Duitsers zich terugtrekken. Hein Bessembinder (de broer van Dorus) heeft het kanon voorbij zien komen, getrokken door paarden. Hij begint als de wiedeweerga een schuilkelder te graven geholpen door zijn zonen, terwijl de kogels hen al om de oren vlogen. Om 12 uur kroop het gezin de schuilplek in. Niet veel later denkt moeder Bessembinder dat ze het hoort regenen. Regen? Dat kan helemaal niet, want de zon staat hoog aan de hemel. Voorzichtig kroop ze uit de kelder en zag dat de boerderij in brand stond. Het brandende riet gaf een knetterend geluid alsof het regende. Snel haalde ze nog een paar dekens van de bedden en wat kinderkleertjes van de waslijn. Ook zette ze een staldeurtje open om een zeug en biggetje te bevrijden. De enige dieren die niet verbrand zijn. De kleertjes die de moeder redt waren afkomstig van twee van haar kinderen die een maand eerder aan difterie gestorven zijn! Zoon Johan vertelt later hierover: "We waren alles kwijt. En dan ook nog kort daarvoor een zusje en broertje. Wie kan zich na zoveel leed nog staande houden? Ik denk dat een diep geloof en heel veel godsvertrouwen hen op de been heeft gehouden." Later bleek dat beide boerderijen door de Canadezen in brand zijn gestoken.

De meeste gezinnen woonden nog jarenlang in een noodwoning, soms niet meer dan een veredeld kippenhok. Vanaf 1947 werd er Wederopbouw gepleegd. De meeste van deze boerderijen hebben een tegel in de gevel waarop staat: De Leeuw van Herrijzend Nederland 1947.

Noodwoning familie Bessembinder 1945-1951.
 Halfsteensmuren met zand en kalk opgemetseld. De sporen voor het dak kwamen zo uit het dennenbos en het dak werd met stro afgedekt.

De kinderen op deze familiefoto van Hein en Beth Bessembinder-Brinkhof zijn van links naar rechts: Ben, Wim, Hein, Mini, Johan en Ton.

Foto op blz. 6: Voorzijde van de boerderij van Marissink, gefotografeerd in 1982, met aan de

linkerzijde de noodwoning die later als veestal in gebruik werd genomen.

Bron: Stichting Sallands Erfgoed Haarle en Herinneringen aan de oorlog van Werkgroep Historisch Heeten.

In aanloop naar de festiviteiten t.g.v. het 100-jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Dit keer cultiveren heidegrond en parochiegrens.

Door Tonnie van der Sligte

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was...

Honderd jaar geleden stond de plek waar nu het dorp Nieuw Heeten is, bekend als de streek 'den Achterhoek'. Her en der stonden wat huizen en boerderijtjes op schrale grond. Tegenwoordig wordt ons dorp terecht gepromoot als een idyllisch plekje aan de voet van de Holterberg, maar mensen die destijds in deze omgeving neerstreken, zowel burger, ambachtsman als boer, hadden een zwaar bestaan en konden maar nauwelijks het hoofd boven water houden.

Cultiveren heidegrond

Een boerenbestaan opbouwen betekende bijna altijd dat met primitieve middelen een stuk heide of een bos met kreupelhout ontgonnen moest worden. De Verenigde Gestichten (Gasthuis) en de stichting het Burgerweeshuis in Deventer waren eigenaar van veel (heide)grond. Ook in deze omgeving, vooral richting Heeten. Deze grond werd vaak voor een klein bedrag of gratis overgedaan aan armlastige mensen die probeerden een (boeren)bestaan op te bouwen. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw waren boeren nog bezig met het cultiveren van hun grond. In 1909 deed de kunstmest zijn intrede. Toen gezien als de oplossing, maar in deze tijd de grote paradox. Saillant detail: Hunneman begon met handel in slakkenmeel (kunstmest) dat uit Indonesië kwam. Vandaar de naam van de boerderij: Lombok.

Parochiegrenzen

De katholieke bewoners van de streek de Achterhoek waren aangewezen op de kerken van Haarle en Heeten. Over modderige zandwegen moesten ze zondags naar de kerk. Ook was er geen katholieke school in de buurt. Honderd jaar geleden kwam daar verandering in. Na jaren van voorbereiding, lobbyen en geld inzamelen en gesprekken met het bisdom werden kerk en school gebouwd en ontstond de parochie Sint Joseph en werden ook de parochiegrenzen bepaald. Haarle en Heeten moesten hierdoor parochianen overdragen aan Nieuw Heeten. Een rare situatie waar niet iedereen blij mee was. In het boekje over de geschiedenis van de parochie (dagboek van bouwpastoor Scholtens) valt te lezen dat zowel de bewoners van Lurkershoek als van de Coldeweehoek bezwaar hadden tegen de Achterhoek en hun eigen plek wilden. Maar de kerkelijke overheid besliste anders.

Schotgerrits/Grolleman

Dat brengt mij bij het verhaal van Bennie en Yvonne Grolleman. Zij wonen aan de Heetenerdijk en kennen nog een stukje geschiedenis over de eerste bewoners van hun boerderij.

*Links:
Ma en pa Grolleman
met baby Hennie
en Harrie tussen hen in.
Dan Tonnie als
bruidsmeisje,
Anneke, Bets en tante
Gerda Voorhorst-
Schoorlemmer.*

Uit documenten blijkt dat omstreeks 1830 het gezin van Hermanus Schotgerrits uit Deventer daar is komen wonen. Bennie, die hierover ruggespraak hield met zijn zus Tonnie, via Yvonne: "Zij kregen een stuk (heide)grond, ongeveer 6 ha, van de stichting het Burgerweeshuis. Deze stichting had nauw contact met de kerk van Heeten en de pastoor heeft destijds gezorgd dat dit gezin hier terecht kon. Vermoedelijk konden ze daardoor uit de bijstand." Dit gezin was absoluut niet blij dat de parochiegrens vlak achter hun huis liep en ze ingedeeld werden bij Nieuw Heeten. De sloot tussen Heethaar en hun erf werd de grens. Ze hadden zoveel te danken aan de Heetense parochie en hebben er nog danig voor 'gevochten' om bij Heeten te blijven."

In 1947 werd de vader van Bennie, Jans Grolleman, eigenaar van deze boerderij. Hij trok in bij broer en zus, Mans en Toos Schotgerrits. Jans werd erfhouder. Mensen die geen erfgenamen hadden, wilden wel graag verzorgd worden op hun oude dag. Je had nog geen verzorgingsstaat zoals nu. Dus gingen de bejaarde vrijgezelle broer en zus op zoek naar een geschikt iemand die hen 'aan het eind wilde brengen'. Dat hield in dat de erfhouder ze tot de dood moest verzorgen. Bennie: "Ze waren heel kieskeurig, vertelde mijn vader. Er werd getest en gekeurd. Na het afwijzen van drie gegadigden, werd mijn vader, geboren aan de Cellenweg, goed bevonden." In 1949 trouwde Jans met Tonia Voorhorst. Ben vertelt dat broer en zus Schotgerrits volgens zijn ouders vreselijk ouderwets waren. Ook voor het echtpaar Grolleman

lag er nog grond dat ontgonnen moest worden. Bij het huis stond een bijzondere waterput, waar mooi zacht en schoon water uit omhoog kwam. De burens maakten daar ook graag gebruik van.

Hermanus Schotgerrits had zich uiteindelijk toch verzoend met het idee dat hij bij de parochie Sint Joseph hoorde. Hij schonk het Missiekruis dat voor het koor hangt. Pastoor Scholtens schrijft hierover: 'Zaterdag 5 mei 1928 is de opening der eerste H. Missie geleid door de paters Redemptoristen. Bij die gelegenheid is het Missiekruis plechtig gewijd. Een geschenk van den parochiaan Hermanus Schotgerrits. Vervaardigd door de firma J.P. Maas en Zonen te Haarlem. Het kruis lag op die dag tentoongesteld in het priesterkoor op een praalbed van bloemen, welwillend afgestaan door een protestant J. van Zanten, wonende op het erve 'Reusken'.

Hoe zal er in de toekomst om worden gegaan met al die waardevolle geschenken van de parochianen?

In aanloop naar de festiviteiten t.g.v. het 100-jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. Door *Tonnie van der Sligte*

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was...

Een oude telefoongids van Nieuw Heeten kan soms een bron van informatie zijn. Zo zag ik in het telefoonboek van 2014 uitgegeven door de Dorpskrant, 20 keer de naam HUTTEN staan. Best veel denk je dan, maar volgens Hans en Bennie Hutten (neven) wonen er minstens 60 - maar waarschijnlijk nog meer - nazaten van Gerrit Hutten in dit dorp. Terug naar de oorsprong.

Gerrit Hutten, geboren in Bathmen op 13 november 1873, vestigde zich in 1900 met zijn vrouw Johanna Herder in de buurtschap de Haken op een boerderij aan de Leije, aan wat nu de Okkenbroekstraat is. Deze boerderij staat bekend onder de naam Dete. Dit echtpaar kreeg drie zonen. In 1910 hertrouwde Gerrit met Marie Jansen uit Lettele. Uit dit tweede huwelijk werden zes kinderen geboren. Tijdens werkzaamheden door een schildersbedrijf, ging de boerderij in 1946 in vlammen op en werd er nieuw gebouwd iets dichterbij de weg. Zoon Bats nam de boerderij over met zijn vrouw Toos (Vastenavond). Het merendeel van de andere kinderen vestigde zich ook in Nieuw Heeten. Kochten een boerderij, trouwden met een boer alhier, zoals Schiphorst en Harink of begonnen een bedrijf. En zo breidde de familie zich als een olievlek uit over het dorp.

Henk Hutten is voor mij in het familiearchief gedoken en kwam met enkele leuke anekdotes van zijn opa. Volgens hem een bijzondere man met een vooruitziende blik. "Hij leek wel een profetische gave te hebben. Van hem komt de cryptische uitspraak: 'Er komt een moment dat iedereen rode schoenen draagt'. Daarmee doelde hij op de komst van de Tweede Wereldoorlog. En hij voorspelde ook dat banken zouden fuseren en we geen zeggenschap meer over ons eigen geld zouden hebben. En dat veel kleine bedrijven zouden gaan samenwerken." Ook een man met een brede interesse. Zette zich in voor de maatschappij, zat in een aantal besturen, zoals ABTB en armbestuur van de kerk. Deze ondernemende geest en betrokkenheid bij het dorp heeft zich duidelijk voortgezet bij de kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van deze stamvader. Het meest in het oog sprongen het slachthuis midden in het dorp en de nertsenfarm aan de Okkenbroekstraat. Twee bedrijven, die al een aantal jaren uit het dorpsbeeld verdwenen zijn, maar bij velen onder ons nog herinneringen oproepen.

SLACHTERIJ

Gait Hutten (geboren in 1900) begon, na een aantal jaren boerenknecht te zijn geweest, waar hij als jaarloon 105 gulden en een paar nieuwe klompen, verdiende, met handel in spek. Hij kocht zijn waar bij een 'spekjood' in Deventer en ging ermee de boer op. Van zijn vader had hij een rijksdaalder gekregen en daar moest hij het mee doen. Zijn eerste slacht deed hij in de Beumershoek (in het buitengebied van Heeten) in een schuur. In 1928 trouwde hij met Mies Grondhuis en bouwde in Nieuw Heeten een huis met een slachterij. (Een bijzonder feit is dat de gebroeders Hutten duidelijk gecharmeerd waren van de dames Grondhuis uit Heeten. Jans en Hein vonden daar ook hun bruid en Gait koos opnieuw voor een Grondhuis nadat zijn eerste vrouw overleed.) In het begin werden alleen varkens en nuchtere kalveren geslacht. In de oorlog werden de eerste werknemers aangenomen. Toen de huisslachting aan strenge regels moest voldoen, kregen de slachterijen steeds meer werk. Bij Hutten werden al vrij snel alleen nog koeien geslacht.

Het dorp groeide, maar ook de slachterij. Het bedrijf ging over van vader op de zonen Frans en Gerard. Daarnaast werkten broers van hen in de slachterij. En weer later werden de zonen van Frans eigenaar, Vincent en Marcel (in 1998) en nu is Rik, de zoon van Marcel, directeur van de slachterij. Maar deze staat niet meer in Nieuw Heeten, maar is verhuisd naar het buurtdorp Heeten.

Waar het bedrijf stond is nu een rustig wijkje: de Pauwe. Daar loeiden tien jaar geleden nog de koeien die naar de slacht gingen. Meestal werden deze wel in toom gehouden, maar af en toe wist er toch een te ontsnappen, banjerde door onze groentetuin of maakte het schoolplein onveilig. Moesten de leerkrachten voor het eerst in een incidentenregistratie een melding maken.

Er was ook een winkeltje bij onder supervisie van Betsy Hutten. In het woonhuis van Gerard en Betsy. Geopend op woensdag- en zaterdagmorgen. Van heinde ver kwamen de klanten. Specialiteiten waren: nagelhout (rookvlees) en gehakt. Topdrukke was het wanneer moslims uit de wijde omgeving kwamen om tijdens het islamitische offerfeest hun portie vlees te komen halen. De stieren werden door de mannen aangevoerd en op rituele wijze geslacht (halal slachten). Telkens weer een bezienswaardigheid in het dorp tot 2015.

NERTSENFARM

Jans Hutten was tot zijn 65e bij Gait Hutten in dienst. Daarnaast fokte hij al vanaf 1956 enkele nertsen achter zijn huis aan de Okkenbroekstraat. In 1937 kocht hij een stuk grond van Hein Timmermans en liet daar met zijn vrouw het karakteristieke huis bouwen, waar nu zoon Hans nog woont met zijn vrouw Diny. Jans zag wel brood in het fokken van nertsen en toen duidelijk werd dat zijn zonen Hans en Henk hiermee wel door wilden gaan, kocht hij van Bats Hutten een stuk grond naast de

boerderij. De nertsenfarm was een feit. Hans, die in 1973 in het bedrijf stapte, vertelt er nog steeds met passie over. Het fokken van nertsen is geen sinecure, begrijp ik uit zijn verhaal. De techniek om de juiste dieren te fokken, ziektes te weren en uiteindelijk de mooiste vachten te leveren is een proces waar je dag en nacht aan werkt. Dat resulteerde dat de eigenaren (later met Lyon) een gesloten bedrijf hadden, waar bevruchting, geboortes, (bloed)onderzoeken enz. in eigen hand waren. En dat leverde ze het predicaat A-ster farm (ziektevrij) op. En het bracht hen reizen over de hele wereld op. Het dragen van bont was en is lang niet overal een issue. Grote beurzen werden bezocht tot in China, waar bont het meest gedragen wordt. In Nederland lag dat anders. Daar moesten ze vechten voor behoud van hun bedrijf en dat hebben ze met verve gedaan tot in Den Haag, maar in 2019 (corona) stopt het voor de familie Hutten en nu staat daar het bedrijf 'Handel in Geluk' van (jawel) Lyon Hutten.

Dit huis is in de oorlog geschilderd door een onderduiker.

In aanloop naar de festiviteiten t.g.v. het 100-jarig bestaan is mij gevraagd om wat verhalen over het dorp te verzamelen voor de laatste afleveringen van de Dorpskrant. Willekeurig. Herinneringen. *Door Tonnie van der Sligte*

HIER IN NIEUW HEETEN

Ik weet nog hoe het was en is...

Even een rondje Poppe of wat ook vaak gezegd wordt: een rondje ten Den. Voor wie een korte wandeling wil maken (met of zonder hond) is dat vaak een favoriete route. Langs deze route staan enkele boerderijen en lopen enkele wegen met een lange geschiedenis, die namen hebben met een betekenis.

Klein stukje Oude Holterweg, Raalterweg, de Helhuizerweg op, afslaan naar de Achterhoeksweg bij Poppe dan langs ten Den en dan neem je de Vagevuursweg en sla je linksaf naar de Bathmenerweg. Of wanneer je meer zin of tijd hebt, ga je niet de Bathmenerweg op, maar loop je bv door tot aan het pad door het Gerritsenbos en ga je via de Zwarteweg weer naar het dorp. Of visa versa. Mensen die al een tijdje in Nieuw Heeten wonen kennen het rondje met de, soms intrigerende, straatnamen. Van nieuwkomers vernam ik dat niet iedereen hiervan op de hoogte is.

Vroeger zouden de mensen wellicht gezegd hebben: Ik loop langs Kleine Geerts (nu Poppe) en dan langs Grootte Geerts (nu ten Den). Bijna alle boerderijen hadden een naam. Tiny ten Den, een vrouw met grote interesse voor de plattelandsgeschiedenis, heeft achterhaald dat de naam Geerts komt van een familie die daar ooit gewoond heeft. Wat mij altijd heeft geïntrigeerd is de naam Vagevuursweg, op korte afstand van Helhuizen. Hierbij kan je fantasie makkelijk op hol slaan. Vooral als je dan ook nog hoort dat even verderop in een ver verleden de witte wieven over de Belten fladderden.

Boerderij 1928

Vagevuur blijkt volgens het onderzoek van Tiny de naam te zijn van een echtpaar dat heeft gewoond op de plek waar nu Disselhorst woont. Daarvoor woonde er de familie Klein Stapel, die het – toen nog een klein - boerenbedrijf heeft gekocht van Vree Egberts ('t olde huussie). Dit verklaart ook waarom Herman Vree Egberts Vaogevuurs Harm werd genoemd (zie verhaal over Vree Egberts).

Bernard Droste, die hoofd van de Sint Jozefschool werd in 1956, vertelde ooit dat de Belten door het verhaal van de witte wieven, een onaangename plek zou zijn, dat ongeluk bracht. Er werd afgeraden daar een school of kerk te bouwen of een andere voorziening. Nu staat er al een aantal jaren een goed functionerende multiculturele accommodatie en kun je wel zeggen dat deze voorspelling naar het land der fabelen verwezen kan worden. Het kan verkeren...

Terug naar huize ten Den. In de bocht van de Achterhoeksweg staat het eeuwenoude huis Grote Geerts. Daar ligt ook een mooie kikkerpoel, waar ook een stukje geschiedenis te vinden is. Uit speurwerk van Tiny blijkt dat de boerderij al bekend is vanaf 1611. De familie ten Den kocht in 1922 deze boerderij met 22 ha grond van de marke Haarle C 180. Broer en zus Schurink vertrokken daar en hebben iets verderop een huis gebouwd, waar nu Jan en Minie Bloemen wonen.

Johannes ten Den

De leden van de familie ten Den waren van oorsprong vissers die van Vollenhove kwamen. Daar hebben ze bijna 190 jaar dit beroep kunnen uitoefenen. Vermoedelijk ging de visserij daar bergafwaarts, want ze trokken naar Vroomshoop en later nog naar Bornebroek. Steeds op zoek naar werkgelegenheid tot over de grens. Elke cent werd gespaard om ooit een boerderij te kunnen kopen. Die vonden ze dus in den Agterhoek, op de grens van de gemeenten Hellendoorn, Raalte, Holten. 15 december 1922 werd de koopovereenkomst getekend. Met 15 personen kwamen ze hier terecht. De verhuizing ging met paard en wagen en lopend over slecht begaanbare binnenwegen, langs Rijssen en over de Holterberg naar Haarle. Opa Johannes met zijn vrouw Johanna, hun zoon Hendrik met vrouw Rieka. Willen en Anna met hun kinderen. Drie generaties tegelijk. Dat moet wel erg behelpen zijn geweest in een heel oud huis met zoveel mensen. "Mijn schoonvader heeft vaak verteld hoe zwaar het geweest is. Er werd eerst gezorgd voor eerste levensbehoefte en allengs kon er ook wat afgezet worden. Ze gingen met hun waar: vee, groente en fruit, eieren en boter naar de markt in Rijssen of Deventer om te ruilen voor kleding, schoeisel en klompen. Lopend." Nu woont er de vierde generatie ten Den.

Verscholen tussen de bomen ligt de kikkerpoel. Een kleine oase, waar het even goed toeven is. Het is van oorsprong een Rustpunt. Rustpunt is een initiatief van Heemskerk Advies- en Ontwikkelingsbureau en neergelegd in de Stichting Rustpunt. Tiny: "Het was een stukje grasland waar we wel iets mee wilden doen in het kader van verbetering en toegankelijkheid boerenerven." Er werden bomen geplant, een poel gegraven en bankjes geplaatst. Het principe van rustpunt heeft Tiny niet kunnen handhaven in verband met de verzorging van haar man Henk. Zijn as heeft in 2018 een waardige plek gekregen bij de poel en het kruis op de begraafplaats van zijn voorouders is ook hier naartoe overgebracht.

De kikkerpoel is ook onderdeel van geocaching, een spel waar je met behulp van GPS-coördinaten via een app op je telefoon een schat kunt vinden. (de oudste cache van Nederland ligt in de Soesterduinen (2001). Rond Nieuw Heeten moeten er ook een aantal te vinden zijn. Die bij de kikkerpoel wordt onderhouden door Tom ten Den. Voor wie meer wil weten en het spel nog niet kent: je kunt een account aanmaken op <https://www.geocaching.com/play>. Als je zoekt naar cache GC29GNV kom je bij De Kikkerpoel.

HIER IN NIEUW HEETEN

Voor de laatste dorpskrant een ode aan onze oudste inwoner:
Toos Rietman. Een vrouw die zich met de tijd meebeweegt.

Door Tonnie van der Sligte

In Nederland zijn heel wat (bijna) honderdjarigen. Maar bijna net zo oud zijn als je geboortedorp, is veronderstel ik, niet voor veel mensen weggelegd. De 99 jarige Toos Rietman-Vegterlo, wonend aan de Okkenbroekstraat, mag - deo volente - deze bijzondere gebeurtenis meemaken. Ze is de oudste inwoner van het dorp. En wat het extra mooi maakt: ze heeft ook nog een redelijk goede gezondheid en dat zonder noemenswaardige medicijnen. Het koppie is nog prima in orde. Lichamelijk gaat het sinds kort iets minder goed. “De laatste tijd heb ik veel last van mijn rug. Lang zitten is lastig,” vertelt ze. Maar door haar opgeruimde karakter, gaat ze niet bij de pakken neerzitten. Haar leven had soms diepe dalen. Een doodgeboren kindje; op 39 jarige leeftijd weduwe met vijf kinderen en 12 jaar geleden een dochter verloren. Verdriet bleef haar niet bespaard. Steeds weer weet ze zich toch te herpakken, lukt het haar om van de kleine geneugten van het leven te genieten.

Het levenslicht zag Toos op 19 maart 1924 aan de Hemmekersmars. Ze was de tweede van zes kinderen. Haar oudste broer was doofstom. Ze herinnert zich dat nog heel goed. “Het was moeilijk om contact met hem te krijgen. Je had wel het gevoel dat hij alles begreep. Toen hij zes jaar was, ging hij naar het doofstommeninstituut in Sint Michelsgestel. Na een paar weken was hij weer thuis. De laatste tien jaar heeft hij op de Hartkamp gewoond”. Toos ging naar de Sint Jozefschool. Hein Oosterhuis ontfermde zich over haar, nam haar aan de hand mee. Ze vertrokken al voor half acht, weer of geen weer, want je was verplicht eerst naar de Heilige Mis te gaan en die begon om acht uur. “Dat werd zorgvuldig genoteerd en was je niet aanwezig dan werd je daar door de pastoor op aangesproken en werd er op school een aantekening van gemaakt. Alleen de eerste vrijdag van de maand mochten we schoenen aan met spezkolen en kregen we na de mis bij Vree Egberts drinken en iets te eten. Want je moest zonder eten of drinken (nuchter) de communie ontvangen.” Haar vader had een klein boerderijtje en werkte tevens in de bouw en met paard en wagen venten voor Vree Egberts. Toen Toos twaalf was overleed haar anderhalf jarige broertje aan hersenvliesontsteking.

“Met veertien jaar ging ik het huis uit. Ging ik twee jaar werken bij een oom en tante in Heeten. Dat was hard werken.” Ze trekt een moeilijk gezicht. Daarna vier jaar bij Hein Bloemenkamp in Lettele en in de tijd van de WOII bij Hein Haverkamp (de Bannink). Dat vond ze een angstaanjagende tijd. Snel de koeien melken in de wei, op het eind van de oorlog vijf dagen met 31 mensen in de schuilkelder. Een onzekere tijd waar Toos nog geregeld over praat. In 1952 trouwde ze met Willem Rietman (Pal). “Hij had een oogje op mij, maar ik wilde eerst niets van hem weten. Op de kermis in Haarle versperde hij me de weg en zo is het gangs ekomn.” Rietman werkte bij slachterij Hutten en daar was hij ook in de kost. Door bemiddeling van de pastoor konden ze gaan inwonen bij Marie Akkermans (Fikken Mrieje). Haar man was overleden en ze woonde alleen in een huis van de kerk, waar nu kapsalon Mood is. “Ze had geen kinderen en als wij haar aan het eind brachten, mochten we daar voor niets wonen. Ik heb er eerst nog 2 maanden zonder mijn man gewoond, want in de vasten mocht je niet trouwen. We moesten snel beslissen, want er waren meer gegadigden. Ze kon al snel niet veel meer, moest haar verzorgen. Ze werd 92 en daardoor was ik 6 zes jaar aan huis gekluisterd. Toen ze in 1960 overleed moesten wij het huis uit, want de kerk wilde het verkopen. Moest 9000,00 gulden kosten en dat hadden we niet.” Het echtpaar Rietman kwam in een huurwoning van de gemeente (meester Hoornstra? vertrok) terecht, waar Toos nog altijd woont (nu van Salland Wonen).

Ze kregen zes kinderen, waarvan een doodgeboren. Mocht niet in gewijde grond begraven worden. “Het was net of je zo’n kind niet mocht hebben.” (zie verhaal begraafplaats). Ook moest ze na de geboorte van elk kind de ‘Kerkgang’ doen. (de moeder moest na de bevalling een Mariaopdracht doen. De kerk bestempelde haar als onrein. Met een kaars in de ene hand en met de andere hand de slip van de manipel van de priester vasthoudend moest ze naar voren lopen en tijdens de hele mis geknield liggen.) Dit ritueel wekte bij de ene vrouw weerzin op, voor een ander voelde het juist als dankbaarheid tonen. Toos onderging dit gebruik als iets wat je gewoon moest doen.

In 1964 overleed haar man plotseling. Emotioneel: "Hij kreeg plotseling ernstige buikklachten, maar naar een dokter gaan deed je niet zo gauw. Hij lag naast mij in bed en binnen een uur is hij overleden. Waaraan? Daar werd niets over verteld." Het jongste kind was 3. In 1959 werd de Weduwe- en Wezenwet van kracht en daardoor kwam Toos niet geheel zonder inkomsten. Ze kreeg 324 gulden per maand om van rond te komen. Zuinig leven werd het. Hertrouwen wilde ze niet. "Dat durfde ik niet. Stel dat het niet goed zou gaan. Ik was druk genoeg met de kinderen."

Toos Rietman is een bekend en gezien persoon in het dorp. Ze vertoont zich waar maar mogelijk en geniet daarvan. Dansen was van jongs af haar favoriete bezigheid. Glimmend vertelt ze: "Dat deden we al in het overdekte van de school. Moesten we de vloer eerst glad maken met krijt." Tot op hoge leeftijd deed ze mee met volksdansen. Tot voor kort nog heel actief. (door rugklachten even iets minder): Kruisjassen, bingo, Ontmoeten in eigen dorp, Samen eten, brei- en haakclub, Zonnebloem. Bij al deze activiteiten is Toos er. Ze is dankbaar dat ze dit allemaal nog kan doen.

Op de volgende pagina de laatste 'De Pen' (uit de Dorpskrant) door Toos Rietman.

WIE HEEFT DE PEN?

Naam: Toos Rietman

Geboortedatum: 1903-24

Ik stel hem/haar de volgende vraag: Toos wat wil je voor je 100ste Verjaardag? Hoe is het om 100 te worden in een dorp dat net zo oud is?

Antwoord op de vraag in de vorige pen:

Hoop ik mee te maken dan k ben
In huis... rustig mijn gang laten gaan

Werk/Vrijwilligerswerk:

klusjes in huis

Hobby's: Breien, strominos, ~~naamspellen~~, Kaarten puzzelen
als het kan in de tuin

Sport:

Defensie in huis oefenen en gewichtjes

Eten/koken:

ster vind ik lekker, koken: maaltijden erwise
Menig

Als u meer vrije tijd had: nog meer uitgaan

Laatste vakantie: Lourdes 2014

Favoriete muziek: Nederlands volk

Favoriete TV programma's: Voetbal en quizzen

(Levens)Motto: Gerontheid en doorgaan

Wat houdt u op dit moment bezig: Honderd jarig bestaan van Nw Heeten

Later... Hoop ik me niet meer bezig

Goed nieuws deze maand in Nieuw Heeten: Woningbouw

Aan wie geeft u de pen door? Nannand

Ik stel hem/haar de volgende vraag:

niet meer nodig

